

CAFÉCRÈME.

ÅRGÅNG 2 NUMMER 6- 17 SEPTEMBER 2001

● VAD ÄR CAFÉ CRÈME? ● VI PÅ CAFÉ CRÈME ● CAFÉ CRÈME FILM ● ARKIV ●

INTRYCK

● PSEUDO... EXTRAORDINÄRT ● LYRIK ● PROSA ● KONTAKT ● NYHETSBRÉV ●

LÄNKAR

INNEHÅLL

Dessa gudalika hästar!

Av Helena Mansén

LEDARE

Café Crème fyller två år

DEBATT

Bostadspolitik enbart för rika?

INFALLSVINKEL

Kollektiv kärlek

Fattigdom tar tid

Porträtt av ett helgon

Vårens böcker

Vuxen

Barn lär sig språk...

Jesus, två norrlänningar...

Gnostiska katoliker

LÄST

Pölsan

LÄST

Älskade Mikael

LÄST

Pojken som levde med strutsar

SCEN

Hedda Gabler

"Tänk, om man en dag, när man tittar upp mot himlen, skulle se en häst flyga förbi..! En ståtlig bländande vit bevingad häst, lekandes med de mjuka molnen. Skulle det inte vara fantastiskt?"

För mycket länge sen, ca 2000 år f.Kr, i det som kallades det antika Grekland, levde enligt sägnen guden Zeus högst upp på berget Olympens molnhöjda topp. Zeus var den högste av alla gudar. Och hans favoritskyddsling var Pegasus, en bländande vacker vit hingst med vingar som hos en albatross. Pegasus var son till havsguden Poseidon, som enligt berättelserna var alla hästars stamfader. Alla gudarna älskade

MUSIK

Previn dirigerar Korngold

Pegasus för hans skönhet, lugn och harmoni.

För de antika grekerna och i den grekiska mytologin spelade hästen en oerhört viktig roll. Speciellt vita hästar var symbolen för det renaste och ädlaste man kunde uppnå.

Ett älskat djur

Det var inte bara de grekiska gudarna som älskade hästen. Än idag spelar hästen en enormt stor roll. I många länder används den som arbetsredskap i jord- eller skogsbruket. I industriländerna har man hästen i huvudsak för fritidssysselsättning, sport och nöje. För människor som umgås med hästar, rider eller kör dem, är nog känslan av frihet och glädje en gemensam nämnare. Längre var ridning en mansdominerad företeelse, numera är det snarare tvärtom. Att unga flickor gärna ägnar sig åt hästar är väl känt. Tillsammans med hästen kan människan vara sig själv, ge och få krävlös kärlek, ta ansvar, visa respekt och känna självförtroende. Hästen bidrar till att ta fram våra goda egenskaper och den får oss att må bra. Det är nog därför vi trivs så bra med hästen.

Herde första ryttern

Det finns inga säkra uppgifter om när människan först började tämja hästen. Man trodde länge att det skedde omkring 6000 f.Kr, alltså senare

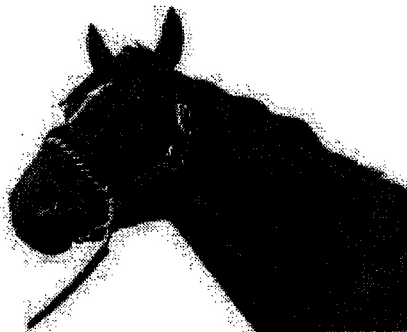

Foto: Helena Mansén

än andra husdjur. Nyligen har man funnit grottmålningar med hästar på i franska Cavet Chauvet från ca 30.000 f.Kr. Men man tror att hästen på den tiden jagades för köttets skull. Hästarnas snabbhet gjorde att man fick ta till annorlunda jaktmetoder. Nedanför klipporna i Solutré i Frankrike har man hittat väldiga lager med ben från hästar. Man tror därför att hela hästflockar tvingades springa ut från höga stup. Av grottmålningarna tror man sig också kunna tyda att hästen hade en viss religiös innebörd.

Eftersom hästen var snabb och svårångad föddes idén att hålla egna hjordar. Av slaktdjuret kunde man förutom kött också få hudar och tagel. Lugna individer, framförallt ston, tämjdes och av dem fick man mjölk. Så småningom lärde man de fogliga hästarna att dra plog för jordbruket. Man insåg också att hästen var ett ypperligt lastdjur för att hämta vatten, ta hem jaktbyten, frakta virke eller för att flytta boplatser.

Med de senaste årens DNA-analyser har man kommit fram till att kunskapen om att hästen gick att utnyttja som riddjur inte var en kunskap som spred sig, utan något som folkgrupper i olika världsdelar kom på oberoende av varandra.

Man tror att det var herdar som först kom på konsten

att rida. De insåg att man kom högre upp och kunde överblicka över och samla in hjordarna bättre. När man väl lärt sig att rida in hästen, revolutionerade det tillvaron för människorna. Det blev betydligt smidigare att förflytta sig mellan bo- och handelsplatser. Hästen började också användas i strider mot andra stammar. Ju snabbare, smidigare och uthålligare hästar man hade desto bättre lyckades man. Hästen blev en statussymbol och ett tecken på framgång.

Perserna duktiga hästkarlar

De gamla perserna förstod tidigt nyttan av hästen. De förstod också hur viktigt det var att avla på de största och starkaste djuren. Från gamla persiska gravar har otroliga fynd gjorts som visar på en högt utvecklad hästkultur.

Bukefalos, hingsten som ändrade historien

Alexander den Store av Makedonien (356-323 f.Kr), var en av historiens störste och grymmaste härförare. Men mot sin häst var han snäll som ett lamm. Hästen var en svart ståtlig hingst vid namn Bukefalos, som förutom att han var rädd för sin egen skugga (!) var den modigaste häst världen skådat.

Alexander den Store var en skicklig härförare och tillsammans med Bukefalos var han oslagbar. Först intog han de viktiga grekiska staterna, sen Egypten och det Persiska väldet ända bort mot Indien. Han dyrkades länge som en gud, men till slut började hans män att svika honom. Bukefalos däremot gjorde allt för honom. Under en närkamp mot indiska stridsefanter sårades den då trettioårige hingsten så svårt att han dog. Alexander förlorade fyrahundra man vid slaget, men det var hästens död han sörjde. Bukefalos fick en ståtlig begravning och på platsen där han stupade lät Alexander uppföra en stad, som fick namnet Bukefala.

Alexanders fälttåg banade väg för ett ökat handelsutbyte mellan Öst och Väst. Den blandkultur som uppstod kallades *hellenismen*, en världskultur som varade i några hundra år.

Och bakom detta stycke världshistoria återfinns alltså den modige hingsten Bukefalos.

Yahoo, sa hästen

I Jonathan Swifts roman om Gullivers resa, hamnar Gulliver under sista färden i Hästarnas land. Hästarna kallas i romanen för hoyhnhnmer och är mycket älskvärda, fredliga och intelligenta. Dessa hästar, eller hoyhnhnmer, bor i hus och betar sig som människor. De håller sig med tjänare som kallas för yahooer. Appliknande varelse som är oförnuftiga, obehärskade, illaluktande och bråkiga. Kort sagt har de människans alla dåliga egenskaper.

Gulliver var oerhört lycklig i hästarnas land, men tvingades ändå att resa därifrån. Hästarna visste inte riktigt var de skulle placera honom och var rädda för att han skulle kunna bli en ledare för yahooerna. Han tycktes ju vara av deras släkte. Därför fick Gulliver återvända till människornas land. Men han kunde inte längre stå ut med sina egna artfränder utan skaffade sig två hästar och tillbringade det mesta av sin tid med dem i stallet.

Andra berömda hästar

Det finns ett oändligt antal exempel på kända män (tyvärr, inte så många kvinnor) i historien och deras hästar. Profeten Muhammed på 500-talet var en sann

visionär och var den som såg till att hästuppfödningen tog fart bland de arabiska stammarna. Där de muslimska ryttarna sprängde fram och spred sin religion, kom också deras hästar i kontakt med de inhemska raserna. Detta resulterade i och gav ursprung till den världsberömda ädla och uthålliga arabiska hästrasen. Att ta väl hand om hästen, att nästan jämställa den med en gud var ett måste för att skapa ett starkt kavalleri. Muhammed kallade hästen för "den yttersta välsignelsen" och menade att, "den som föder hästen för religionens seger, ger Gud ett storslaget lån".

Buffalo Bill hade mer än en gång sin häst Buckskin Joe att tacka för sitt liv. När Buffalo Bill första gången fick se den stora gula hästen visste han att han bara måste ha honom. Han köpslog med indianerna och gav dem allt de begärde. Det var den bästa affär han någonsin hade gjort. Buckskin Joe var snabbare än någon annan häst och med honom kunde Buffalo Bill rida ifrån alla fiender. Först brukade Buffalo Bill använda en mindre häst för att spana med, men så fort det var dags att rida snabbt bytte han till Buckskin Joe. Buckskin Joe fick leva sina sista dagar på Buffalo Bills ranch där han sen begravdes.

Napoleon och Marengo

Napoleon Bonaparte hade inga skrupler när det gällde att ha ihjäl människor. Men hästar, dem älskade han. Och han hade en speciell förkärlek för den arabiska fullblodshästen. Den var uthållig, stark och modig. Den ädlaste av alla hästraser. Napoleon ansågs inte vara någon särskilt bra ryttare. Men han tyckte väldigt mycket om sina hästar och behandlade dem väl. Den häst som betydde mest för honom var den vita hingsten Marengo. Marengo bar Napoleon genom segrar som slagen vid Austerlitz, Jena och Wagram. Han bar också sin herre hela vägen till Moskva, där de i iskall vinterkyla led svåra nederlag.

Slaget vid Waterloo var fruktansvärt, människor och hästar stupade som käglor omkring dem. Men Marengo tvekade aldrig en sekund. Han gjorde allt vad hans herre på ryggen bad honom om. Men på eftermiddagen stod slaget förlorat och Napoleon var tvungen att fly i sporrstreck. Han tog den första bästa utvilade häst som stod till buds. Marengo blev kvar och hamnade i engelsmännens vård.

Engelsmännen förde Marengo över Kanalen medan Napoleon tillfrångatogs och fängslades på ön S:t Helena. Marengo fick det mycket bra som avelshingst i England och levde tio år längre än sin förre herre. Han dog 1831, trettioåttio år gammal.

Inte riktigt så modig...

"En riktig Rosinante" kan man säga om en gammal utmärglad skröplig häst som knappt vill ta ett steg. Än mindre försvara sin herre vid faror... Men för den drömmande och verklighetsfrämmande Don Quijote var Rosinante det finaste som gick att skåda på fyra ben med svans av tagel. Och i hans värld utkämpade de många segrar tillsammans.

Bysantisk konst

På Blasieholmstorg i Stockholm kan man finna ett stycke hästkultur. Där står två utsökt formade bronsstatyer som är exakta kopior av de bysantinska hästarna i Rom, i sin tur ovärderliga skatter från det Östromerska väldet och den bysantinska kulturen under medeltiden.

Käpphästen

Sist men inte minst har vi allas vår barndoms häst - den snabbaste, vänligaste och mest lojale av alla. Käpphästen. Den är lätt att sköta och den varken biter eller sparkas. Man behöver inte oroa sig för att ramla av, den smutsar inte ner och den stannar för det mesta kvar i hörnet där man ställer den. Den är billig i drift och det spelar ingen roll om den är egentillverkad, bara en sopkvast, eller fabriksstillverkad. Tänk, vilken känsla, att få spränga fram över prärien på den!

Det finns hur mycket som helst att berätta om detta underbara djur, men jag sätter icke desto mindre stopp för den här gången. Kanske återkommer jag med någon eller några små berättelser vid ett senare tillfälle!

Foto: WHOA

Källor:

Elwyn Hartley Edwards: *Bonniers Stora Hästlexicon*, Albert Bonniers Förlag 1998
Lucy Bergman: *Berömda hästar - förr och nu*, Rabén & Sjögren 1972

Copyright © 2001, Kulturtidskriften Café Crème